

Κώστας Α. Λάβδας*

*Καθηγητής Ευρωπαϊκής Πολιτικής του Πανεπιστημίου Κρήτης

Δημοκρατία μόνο με Ευρώπη

Τα τελευταία χρόνια, από τότε που -το 2010- μια κρίση χρέους μετατράπηκε σε κρίση δανεισμού, το βασικό ελληνικό πρόβλημα είναι πρωτίστως οικονομικό: πρόβλημα αριθμών και πρόβλημα ερμηνείας της σημασίας τους. Πρωτίστως οικονομικό, όχι -όπως με ευκολία λέγεται- πρωτίστως πολιτικό. Προφανώς τα δύο συνδέονται, αλλά το βασικό πρόβλημα (όχι οι συνθήκες και οι παράμετροι που το επηρεάζουν) είναι η οικονομία. Η νέα κυβέρνηση έχει ευθύνη για την επιδείνωση των αριθμών μέσα σε ελάχιστο διάστημα από τις εκλογές του Ιανουαρίου. Η αβεβαιότητα καταστρέφει ό,τι μικρό και εύθραυστο επετεύχθη την τελευταία τετραετία. Οι προηγούμενες κυβερνήσεις έχουν ευθύνη για ελλιπή εφαρμογή ενός προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων και μεταρρυθμίσεων (όχι απλά αποπληθωρισμού) και για ανισοκατανομή των βαρύνει βάρους μιας μεσαίας τάξης που κυριολεκτικά αποδεκατίζεται, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την κοινωνική και πολιτική σταθερότητα.

Ωστόσο, τους τελευταίους μήνες ο γνώριμος ελληνικός πολιτικός βολонταρισμός στη νέα εκδοχή του (κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ) έχει μετατρέψει το πρόβλημα και σε πρόβλημα ουσιαστικής πολιτικής, δηλαδή κατεύθυνσης και επιλογών της κοινωνίας μας. Οι Έλληνες πολίτες δεν φαίνεται να έχουν συνειδητοποιήσει τη μακροπρόθεσμη σημασία των επιλογών που θα γίνουν στους επόμενους μήνες. Θα παραμείνει η Ελλάδα μέρος του πυρήνα της ευρωπαϊκής ενοποιητικής διαδικασίας; Ή θα φαίνονται οι ευρωπαϊκές δεκαετίες -κοιταγμένες πενήντα χρόνια μετά- ως μια παρένθεση πριν την περιθωριοποίηση ή τη σταδιακή ενσωμάτωση σε μια ρωσική ή εναλλακτικά σε μια νεοοθωμανική σφαίρα επιρροής; Η κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ έχει παγιδευτεί σε ένα καταστροφικό πεδίο δημόσιου λόγου που ταυτόχρονα την εγκλωβίζει αλλά και συσκοτίζει τη μακροπρόθεσμη σημασία των επιλογών της. Μόνον η αποδόμηση του βολонταρισμού και η

διάλυση της ομίχλης στον δημόσιο λόγο ενδέχεται να οδηγήσει σε περισσότερη ορθολογικές και ίσως και συναινετικές επιλογές.

Audi alteram partem: η λατινική ρήση που εκφράζει μια πολύτιμη παράδοση του ευρωπαϊκού πολιτικού πολιτισμού έχει δυστυχώς ελάχιστους οπαδούς στη χώρα μας. Αντί για την ουσιαστική διαβούλευση, ο δημόσιος λόγος αναλίσκεται στην αναζήτηση αποδιοπομπαίων τράγων. Η βαλκανοποίηση της ελληνικής πολιτικής και η αναζήτηση εσωτερικών και εξωτερικών εχθρών μεταφέρουν την ελληνική πολιτική μισό αιώνα πίσω.

Η ειρωνεία είναι ότι η νέα κυβέρνηση δεν έχει όδικο σε όλα αναφορικά με τον τρόπο λειτουργίας της ευρωζώνης και τα δομικά προβλήματά της. Ούτε είναι άμοιρη ευθυνών για τις εξελίξεις η σκαμψία του Βερολίνου απέναντι σε εναλλακτικές ιδέες και προτάσεις. Αλλά το ζήτημα δεν ήταν να αυτοπυρποληθεί η Ελλάδα για να ενθαρρυνθεί η συζήτηση στην ευρωζώνη. Ατυχέστατος χρονισμός, πολιτικό προσωπικό κατώτερο των περιστάσεων, βιασύνη και δίψα για εξουσία, άγνοια της λειτουργίας της ΕΕ όπου οι τεχνικές επιτροπές αποτελούν μηχανισμούς που δεν παρακάμπτονται, διαρθρωτικά προβλήματα από το παρελθόν, όλα συνδυάζονται και οδηγούν σ' αυτό που ήταν από μήνες προφανές: με αυτή την πορεία, η σχετική ισχύς των εταίρων μας είναι τώρα πολύ μεγαλύτερη απέναντί μας (εμείς είμαστε με την πλάτη στον τοίχο κι όχι εκείνοι, όπως ακόμη νομίζουν οι διάφοροι άσχετοι εθνικολαϊκιστές της συμφοράς) και η τύχη της χώρας θα εξαρτηθεί σχεδόν αποκλειστικά από εκείνους.

Αλλά ακόμη και αν το Βερολίνο αποφασίσει να ρίξει νερό στο κρασί του, υπάρχουν και αλλού φωνές που θέλουν να τελειώνει η εκκρεμότητα με την Ελλάδα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα οι εκλογές στην Φινλανδία και η γενικότατη άνοδος του βόρειου ευρωσκεπτικισμού. Το timing των πρόωγων εκλογών του Ιανουαρίου υπήρξε καταστροφικό για την Ελλάδα ακόμη και από την υποτιθέμενη άποψη των όποιων

αντι-υφειακών συμμαχιών στην Ευρώπη: η Πορτογαλία (τον Οκτώβριο) και η Ισπανία (τον Νοέμβριο) θα οδηγηθούν στις κάλπες ενώ η ελληνική περίπτωση θα έχει δείξει -εκτιθέμενη και παθούσα- όρια και προοπτικές.

Σήμερα, σε κάθε σενάριο ο χαμένος χρόνος και η υποχώρηση των δεικτών θα πρέπει να αντιμετωπιστούν με μέτρα. Στο καλό σενάριο θα υπάρξει συμφωνία σε ένα τακτικό ή έκτακτο Eurogroup τον Απρίλιο ή στο επόμενο τακτικό Eurogroup στις 11 Μαΐου, μία ημέρα πριν από την προγραμματισμένη πληρωμή της δόσης (750 εκατομμύρια ευρώ) στο ΔΝΤ. Στο κακό σενάριο, η αβεβαιότητα θα παρατείνεται και η περαιτέρω υποχώρηση των δεικτών θα αυξάνει τον κίνδυνο εξόδου από την ευρωζώνη. Στο καταστροφικό σενάριο, η ρήξη θα έλθει είτε άμεσα είτε το καλοκαίρι με σημαντικές πληρωμές σε ΔΝΤ και ΕΚΤ.

Η ατέρμονη δανειολογία συσκοτίζει τα πραγματικά ερωτήματα. Πώς θα προσελκύσει η Ελλάδα ξένες επενδύσεις; Πώς θα αποκτήσει μια αποτελεσματική διοίκηση; Πώς θα αποκτήσει ένα φορολογικό σύστημα σταθερό, με μακρόπνοο σχεδιασμό και προβλεψιμότητα; Πώς θα καταφέρει να αποκτήσει ξανά την αυτογνωσία και την εθνική υπερηφάνεια που της αρμόζει μέσα από την παρουσία της στην καρδιά της Ευρώπης, όχι ως ενοχλητικός παρίας που περιφέρει αυτόρεσκα τη μετριότητα του επιχειρώντας να εκβιάσει αυτούς από τους οποίους εξαρτάται;

Πώς τα φέρνει η ιστορία! Εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, αποδεδειμμένη από τους θεσμούς, τους κανόνες και τις νόρμες της εξελισσόμενης ευρωπαϊκής πορείας, η δημοκρατία στην Ελλάδα θα μαραζώσει και θα καταρρεύσει. Ένα ελληνικό καθεστώς εκτός Ευρώπης θα αναδείξει το λιγότερο ελκυστικά στοιχεία της ελληνικής πολιτικής: ανορθολογισμό, λαϊκισμό και αυταρχισμό των δύο άκρων. Οι επόμενοι μήνες δεν θα κρίνουν μόνον τη θέση της Ελλάδας στην Ευρώπη. Θα κρίνουν και τη θέση της Δημοκρατίας στην Ελλάδα.